

Home & Away

**Uitwisselingsstudenten
begeleiden op afstand**

Samenvatting en aanbevelingen

1. Inleiding

Studentenmobiliteit en interuniversitaire uitwisselingsprogramma's krijgen een prominente plaats op de agenda's van beleidsmakers en onderwijsinstellingen. Mobiliteit van studenten, docenten en onderwijspersoneel is sinds jaar en dag een belangrijk kenmerk van universiteiten.

Geografische mobiliteit, fysieke mobiliteit, 'echte' mobiliteit zijn verschillende termen die verwijzen naar studenten en docenten in het hoger onderwijs die zich 'fysiek' verplaatsen naar een andere instelling binnen of buiten hun eigen land om er voor een beperkte tijd te studeren of te doceren. Er zijn verschillende types van mobiliteit. Programmamobiliteit – studenten nemen deel aan een georganiseerd mobiliteitsprogramma – wordt tegenwoordig beschouwd als de drijvende kracht achter het succes van uitwisselingen. Erasmus is waarschijnlijk het meest bekende programma, maar daarnaast bestaan er nog andere: Erasmus Mundus, Tempus, Ceepus, Nordplus, ... Het toenemend belang van afstandsleren en e-leren heeft ervoor gezorgd dat het concept van virtuele mobiliteit sinds midden jaren negentig een belangrijk middel is om internationalisering van het hoger onderwijs te stimuleren. De Europese Commissie definieert virtuele mobiliteit als volgt: "Het gebruik van informatie- en communicatietechnologieën (ICT) om dezelfde voordelen te bewerkstelligen als de fysieke mobiliteit, echter zonder de noodzaak om zich te hoeven verplaatsen". Deze definitie omvat duidelijk de twee kenmerken van virtuele mobiliteit. Virtuele mobiliteit draagt op haar manier bij tot de internationalisering van het onderwijs en (grensoverschrijdende) samenwerking tussen verschillende onderwijsinstellingen. Daarnaast wordt virtuele mobiliteit gekoppeld aan de mogelijkheden die nieuwe educatieve technologieën, zoals videoconferentie, streaming media, webconferenties ... bieden om fysieke afstanden te overbruggen zodat de docent en/of student zich niet meer moet verplaatsen.

Als je niet de mogelijkheid hebt om deel te nemen aan een fysiek uitwisselingsprogramma, biedt virtuele mobiliteit een waardevol alternatief. Toch is virtuele mobiliteit niet zonder meer gelijk te schakelen met 'echte' mobiliteit. Het wordt eerder gebruikt als aanvulling op traditionele mobiliteitsprogramma's. Door het te gebruiken tijdens de voorbereiding, begeleiding en opvolging van de fysieke uitwisseling kan het de ervaring van de mobiele student effectiever en waardevoller maken.

Wanneer aspecten van fysieke en virtuele mobiliteit worden gecombineerd, spreken we van 'gemengde mobiliteit' of 'blended mobility' of – toegepast op het Erasmusprogramma - 'blended Erasmus'.

Het VM-BASE-project (Virtual Mobility Before and After Student Exchanges), ondersteund door het Socrates-Minerva programma (DG Onderwijs en

Cultuur) van de Europese Commissie heeft het concept van 'blended mobility' onderzocht. Het project werd uitgevoerd door verschillende Europese hogeronderwijsinstellingen, -netwerken en studentenorganisaties. De verschillende betrokkenen in het uitwisselingsproces werden samengebracht en in verschillende proefprojecten werd onderzocht hoe studenten en docenten gemengde mobiliteit kunnen gebruiken om de fysieke uitwisseling te verrijken en tot een betere ervaring voor iedereen te komen.

Deze samenvatting introduceert de basisconcepten, studies, activiteiten en proefprojecten die door de VM-BASE-partners gerealiseerd werden en geeft een overzicht van de belangrijkste aanbevelingen en lessen die getrokken werden tijdens het project. We hopen dat ze nuttig zijn voor iedereen die betrokken is bij studentenmobiliteit.

2. Stand van zaken

In de beginfase van het VM-BASE-project werd een studie uitgevoerd om een overzicht te krijgen van de virtuele ondersteuning van inkomende en uitgaande uitwisselingsstudenten. De studie onderzocht de volgende thema's: informatie die beschikbaar is voor uitwisselingsstudenten, selectie van studenten, flexibele evaluatiemethodes, voorbereiding op het vlak van taal en cultuur, (e-)coaching, evaluatie en feedback over de uitwisseling. De methodologie die voor deze studie gehanteerd werd, omvatte een literatuurstudie en een rondvraag binnen de partnerinstellingen van VM-BASE.

De studie geeft aan dat zowel de ondersteuning van, als de diensten voor inkomende en uitgaande studenten sterk verschillen. Gewoonlijk wordt er veel meer aandacht besteed aan de inkomende dan aan de uitgaande studenten.

Daarnaast zijn er ook verschillen tussen de partnerinstellingen. De manier waarop studenten ondersteund worden, hangt onder meer af van de grootte en de structuur van de organisatie en het aantal uitwisselingsstudenten. Kleinere instellingen met minder studenten zijn doorgaans beter in staat om hun studenten te ondersteunen en om nieuwe activiteiten uit te proberen dan grotere instellingen met meer uitwisselingsstudenten. Niet-universiteiten zijn structureel en organisatorisch doorgaans flexibeler in hun activiteiten en gemakkelijker in staat om een persoonlijke ondersteuning en begeleiding aan

te bieden aan hun studenten. De uitwisselingsprogramma's zelf zijn daarentegen minder makkelijk aan te passen.

De website van de instelling is een belangrijk informatie- en promotie-instrument om het grote publiek te bereiken. Het merendeel van de ondervraagde studenten vond echter dat de informatie die zij nodig hadden, niet op de website stond. In een aantal gevallen was er overigens enkel in de lokale taal informatie beschikbaar en niet in het Engels.

De selectie van studenten wordt meestal georganiseerd door de uitzendende instelling. De belangrijkste selectiecriteria zijn academische achtergrond, studieresultaten, persoonlijkheid en motivatie. In een aantal gevallen zijn de selectiecriteria enkel gebaseerd op studieresultaten. Dat is jammer, want erg gemotiveerde studenten die minder succesvol waren in hun studies kunnen op deze manier niet in het buitenland studeren.

Zowel taalkundige en culturele ondersteuning als (e-)coaching varieert tussen de partnerinstellingen. Taaltesten zijn zo goed als onbestaande. Slechts één partnerinstelling gaf aan dat een officiële verklaring van de student, dat hij/zij een voldoende kennis van het Engels heeft, vereist is.

Het gebrek aan ondersteuning en virtuele instrumenten in de fase na de uitwisseling is ook een algemeen probleem. Hoewel ook in deze laatste fase begeleiding noodzakelijk is, worden studenten vaak vergeten na de uitwisseling. De erkenning van de studies, de ondersteuning bij de thuiskomst (en de 'omgekeerde cultuurschok'), en het verzamelen van feedback over de uitwisseling zijn elementen die duidelijk voor verbetering vatbaar zijn. Verder zouden alternatieve evaluatiemethodes vaker gebruikt kunnen worden.

3. Behoeftedonderzoek studenten/docenten

Naast een stand van zaken, werd ook een behoeftedonderzoek uitgevoerd om de noden en vereisten van studenten en docenten te identificeren in de verschillende fases van een internationale studentenuitwisseling (voor, tijdens en na de uitwisseling). Dit onderzoek bestond enerzijds uit een literatuurstudie. Anderzijds werd informatie verzameld via vragenlijsten, interviews en het raadplegen van bestaande bronnen bij de VM-BASE-partnerinstellingen.

De studie bevestigt dat de motivatie van studenten om een internationale studentenuitwisseling te doen sterk verschilt. Niet-Erasmusstudenten zijn

doorgaans meer academisch georiënteerd dan Erasmusstudenten. Voor deze laatste groep zijn het ontmoeten van nieuwe mensen, het oefenen van een vreemde taal en het leven in een ander land belangrijker. Deze verschillen in motivatie hebben hun invloed op de noden van de specifieke studenten.

Zowel studenten als docenten ontvangen graag tijdig correcte informatie. Beide groepen zijn ook voorstander van wederzijdse communicatie en gezamenlijke activiteiten vóór de uitwisseling. Docenten in het bijzonder zijn erop gebrand om hun studenten al voor hun aankomst te leren kennen. Na de uitwisseling worden contacten meestal onderhouden via alumniorganisaties. Toch is de betrokkenheid van studenten in alumniactiviteiten eerder beperkt. Contacten met andere (uitwisselings)studenten worden meer gewaardeerd.

Steun en begeleiding van de thuisinstelling tijdens de uitwisseling worden erg geapprecieerd door de studenten. Dit element ontbreekt vaak. Studenten hebben het gevoel dat ze alleen zijn en dat niemand zich om hen bekommert wanneer ze in het buitenland zijn. Er zou dan ook veel meer aandacht besteed moeten worden aan de communicatie met de thuisinstelling.

Een culturele en taalkundige voorbereiding vinden studenten en docenten ook noodzakelijk. Zowel over de cultuurschok als over de omgekeerde cultuurschok wordt zelden gepraat. Een goede taalvoorbereiding en -ondersteuning wordt benadrukt door verschillende docenten. De taalkennis van studenten haalt op dit moment niet altijd het gewenste niveau, wat deels een gevolg is van het feit dat vooraf geen certificaat gevraagd wordt. Ook studenten lijken taaltesten, althans tot op zekere hoogte, te waarderen.

Tot slot mogen we niet vergeten dat studenten in de eerste plaats in het buitenland zijn om te studeren. Een groot deel van de noden die studenten en docenten hebben, zijn gerelateerd aan hun studie. De top drie van bezorgdheden van studenten en docenten, hebben te maken met de erkenning van hun studies, de beoordeling (toekennen van punten) en de beschikbaarheid van cursussen voor uitwisselingsstudenten. Ook de toegang van studenten tot de interne diensten van de instelling voor en na de uitwisseling is van uitermate groot belang.

4. Proefprojecten vóór, tijdens en na

4.1 E-coachen van uitwisselingsstudenten

Door de internationalisering van het hoger onderwijs en formules als deeltijds onderwijs, gebeurt het steeds meer dat studenten begeleid moeten worden op een afstand. Voor uitwisselingsstudenten in het bijzonder is face-to-face coaching vaak niet haalbaar vanwege de geografische afstand tussen docenten, studenten en medewerkers van het International Office. Nieuwe technologieën en elektronische communicatiemedia bieden tegenwoordig de mogelijkheid om het coachingsproces op een afstand te ondersteunen en laten toe dat docenten van de thuis- en de gastinstelling de student gezamenlijk door het uitwisselingsproces begeleiden.

In studies over online leren en onderwijzen bestaan er verschillende termen die het proces beschrijven. Het VM-BASE consortium koos voor de term 'e-coaching'. De 'e' staat voor 'elektronisch' en verwijst uiteraard naar het feit dat de begeleiding wordt gedaan door middel van technologie. 'Coaching' verwijst naar de (persoonlijke) begeleiding die nodig is in het hele proces. Informatie- en communicatietechnologieën kunnen in het onderwijs niet gebruikt worden zonder aan het menselijke aspect te denken. Het gebruik van ICT impliceert niet dat de leraar automatisch vervangen wordt door technologie. Integendeel, de docent en/of begeleider speelt een belangrijke en relevante rol in het ondersteuningsproces.

Het gebruik van ICT heeft wel een fundamentele verschuiving in de onderwijs- of leer methode tot gevolg: de deskundige/instructeur wordt moderator/coach. Het gaat niet langer om de overdracht van kennis of inhoud, maar om het creëren van de juiste context hiervoor. Het is ook niet alleen het onderwijzend personeel dat de rol van e-coach voor uitwisselingsstudenten kan opnemen, maar ook externe docenten of deskundigen, collega-studenten, Erasmuscoördinatoren in de faculteiten, of medewerkers van het International Office.

E-coaching is een nieuwe competentie die bijzondere vaardigheden vereist. Een e-coach moet interdisciplinair denken en zowel over menselijke als over vakinhoudelijke kwaliteiten beschikken. Het VM-BASE-consortium benadrukt vier belangrijke aspecten van e-coaching: technologische, organisatorische, inhoudelijke en sociale aspecten.

Allereerst moeten e-coaches vertrouwd raken met de technologie en aandacht hebben voor de gebruikers van die technologie ("usability"). Verder moet het

leerproces worden georganiseerd: groepsactiviteiten moeten worden gepland, afspraken met studenten moeten worden gemaakt, ... En last but not least, er moet ook rekening gehouden worden met de pedagogische aspecten: de e-coach moet goed geïnformeerd zijn, zowel op sociaal als op inhoudelijk vlak. Hij/zij moet in staat zijn om verschillende soorten feedback aan de studenten te geven: inhoudelijke (informatief, reflecterend, corrigerend, ...), maar ook niet-inhoudelijke (administratief, motiverend, ...).

In elk van de proefprojecten van het VM-BASE-project werden verschillende tools en e-coachingmethoden uitgeprobeerd. Zoals reeds eerder aangegeven, was de menselijke factor een van de belangrijkste aspecten. Het succes van de activiteiten hing vaak af van het feit of de e-coach voelbaar aanwezig was. In de volgende paragrafen, worden twee VM-BASE-proefprojecten voorgesteld. Beide projecten focussen op het e-coachen van uitgaande studenten vóór, tijdens en na hun fysieke uitwisseling.

Proefproject: Go Abroad - Laurea University of Applied Sciences

Laurea University of Applied Sciences in Finland biedt haar eigen studenten diverse mogelijkheden aan om te studeren in het buitenland. Uitwisselingen worden ondersteund door voorbereidende cursussen die zowel face-to-face als online kunnen worden gevolgd. Daarenboven worden studenten ondersteund door de internationale coördinatoren van Laurea en de gastinstelling.

Laurea's bestaande voorbereidende cursus voor uitgaande uitwisselingsstudenten voldeed echter niet langer aan de behoeften. Uit feedback van uitgaande studenten na hun terugkeer, bleek dat zij niet helemaal tevreden waren met de voorbereiding van hun uitwisseling. Het nieuwe project startte in januari 2007 met het analyseren van twee vragenlijsten, ingevuld door voormalige uitwisselingsstudenten.

Hieruit bleek dat meer voorbereiding vóór de uitwisseling en meer ondersteuning tijdens de uitwisseling nodig waren. De conclusie was dan ook dat de cursus de voorbereiding tot en met de evaluatie van de uitwisseling moest omvatten. In plaats van een louter voorbereidende cursus moest het een algemene module worden over de 'ondersteuning van internationale mobiliteit'. Uit de vragenlijsten bleek verder dat naast het contact met begeleiders en docenten ook het contact met andere uitwisselingsstudenten zeer belangrijk was. 'Blended learning', de combinatie van e-leren en contactmomenten, werd gezien als de optimale keuze voor deze cursus. Op basis van voorgaande ideeën werd de 'Go Abroad'-module ontwikkeld, en

aangeboden via het leerplatform Optima. In mei 2007 werd de cursus voor het eerst door een groep studenten gebruikt. Een tweede groep startte in de herfst van 2007.

De cursus omvat een online discussieforum voor studenten vóór, tijdens en na de uitwisseling en de mogelijkheid tot e-begeleiding tijdens de uitwisseling. Studenten krijgen daarbij een aantal opdrachten. De studenten die het proefproject evalueerden, gaven positieve feedback en waren duidelijk meer tevreden over de steun die ze kregen van hun thuisinstelling.

Proefproject: Virtual Window for Study Abroad - Universiteit van Tartu

Drie- tot vierhonderd studenten van de Universiteit van Tartu in Estland maken jaarlijks gebruik van de ondersteunende diensten van de centrale administratie om zich voor te bereiden op een studie in het buitenland. Ze krijgen informatie via de verschillende websites van de universiteit, van een medewerker bij het International Office of tijdens een informatiedag.

Feedback van uitwisselingsstudenten gaf echter aan dat er nood was aan de ontwikkeling van een online cursus met meer informatie en van een tool waarmee de studenten die op uitwisseling zijn ervaringen kunnen delen met toekomstige uitgaande studenten.

In het proefproject werden de bestaande informatiebronnen geïntegreerd in de online cursus 'Virtual Window for Study Abroad'. De studenten op uitwisseling werden uitgenodigd om praktische tips en informatie te geven die niet te vinden waren op de officiële websites of in brochures.

Vermits er aan de Universiteit van Tartu meestal WebCT gebruikt wordt voor e-leren, werd WebCT ook voor deze cursus als leeromgeving gekozen. De cursus werd ontwikkeld en beheerd door de medewerkers van de International Student Service. Ook het personeel dat advies verleent rond studeren in het buitenland, voegde informatie toe aan de online cursus maar bleef tegelijkertijd ook nog face-to-face advies aan studenten verlenen. De eerste studenten kregen toegang tot de cursus in februari 2008. Zij stonden op het punt om naar hun gastinstelling in het buitenland te vertrekken. De studenten die op dat moment reeds in het buitenland waren, werden gevraagd om mee te doen en actief betrokken te blijven tot eind juni (einde van de tweede ronde).

Hoewel het aantal studenten dat aanvankelijk de cursus volgde eerder bescheiden was (ongeveer 15), waren de eerste reacties positief. Het meest nuttige deel van de cursus bleek het forum, waarin gediscussieerd kon worden met collega-studenten. Studenten vonden de hoeveelheid en de

structuur van de aangeboden informatie gebruiksvriendelijk en gemakkelijk verwerkbaar. Toch waren er enkele opmerkingen over informatie die te uitgebreid en niet relevant was.

Ook de tweede ronde van de cursus, gestart in april 2008 en met ongeveer 180 uitgaande studenten, was een meer dan geslaagde ervaring. Medewerkers merkten op dat er aanzienlijk minder studenten een bezoek brachten aan het International Office dan voordien het geval was.

4.2 Virtuele mobiliteit vóór een fysieke uitwisseling

De twee hierboven vermelde proefprojecten zijn manieren om studenten beter voor te bereiden op een fysieke uitwisseling. Maar er zijn nog andere manieren waarop studenten zichzelf praktisch kunnen voorbereiden. Hoewel de voordelen voor de hand liggen - docenten hebben beter voorbereide studenten; studenten zijn productiever tijdens hun Erasmusverblijf -, zijn echte cursussen, instrumenten en systemen om de voorbereiding van uitwisselingsstudenten te vergemakkelijken, eerder zeldzaam.

Het VM-BASE-project wilde deze lacune aanpakken en heeft daarvoor verschillende proefinstrumenten gemaakt: 'oriënterende richtlijnen', 'preselectietests' en 'voorbereidende cursussen'. In de volgende paragrafen worden, ter inspiratie, een aantal van deze instrumenten voorgesteld.

4.2.1 Oriënterende richtlijnen

Studenten krijgen vaak niet genoeg informatie voordat ze op een fysieke uitwisseling vertrekken. Zij hebben enerzijds behoefte aan zeer praktische informatie (over het dagelijkse leven in de gastinstelling, waar bevindt zich alles op de campus, ...), maar anderzijds ook aan actuele informatie over cursussen die gevolgd kunnen worden aan de gastinstelling.

Voor universiteiten en hogeronderwijsinstellingen is het dus belangrijk om inkomende studenten te voorzien van geactualiseerde informatie, zowel praktisch als academisch.

De volgende drie proefprojecten van het VM-BASE-project tonen hoe dit soort van oriënterende informatie aan uitwisselingsstudenten gegeven kan worden.

Proefproject: Virtual Buddy System - Katholieke Hogeschool Leuven
Het Virtual Buddy System is een proefproject georganiseerd door de Katholieke Hogeschool Leuven (KHLeuven). Met dit systeem wilde KHLeuven

in de eerste plaats te weten komen wat studenten tijdens hun fysieke uitwisseling precies nodig hebben (welke informatie, wanneer ze die informatie nodig hebben en door wie deze informatie best gegeven kan worden). Verder wilde KHLeuven ook de studenten van de thuisinstelling actiever betrekken in dit proces.

Daarom ontwikkelde de instelling een 'matchmaking service' om de inkomende studenten nog voor hun aankomst aan de studenten van KHLeuven te koppelen. De internationale coördinator stelde de koppels samen en bezorgde studenten langs beide zijden de naam en contactgegevens van hun 'virtuele vriend'.

De eerste fase van het proefproject liep van oktober 2006 tot februari 2007. In deze eerste ronde werd voornamelijk e-mail gebruikt. Een jaar later werd het proefproject een tweede maal uitgevoerd. Het systeem bleef hetzelfde, maar een aantal nieuwe virtuele componenten werden toegevoegd en de studenten werden aangemoedigd om naast e-mail ook Skype en MSN als communicatiemiddel te gebruiken.

Dankzij hun 'virtuele vrienden' verliep de integratie van inkomende studenten gemakkelijker en vlotter. Vooral in de periode vóór hun aankomst en tijdens de eerste weken van hun verblijf voelden de inkomende studenten zich beter begeleid, en daardoor minder onzeker. Maar ook de studenten van KHLeuven staken veel op van hun 'buddy'-schap (het oefenen van vreemde talen, het opbouwen van internationale vriendschappen, ...), en dit zonder zich fysiek te verplaatsen. Tenslotte haalden ook de docenten van KHLeuven en de medewerkers van het International Office hun voordeel uit het buddysysteem: dankzij de 'buddies' werd hun begeleidingswerk verlicht.

Proefproject: multimediapresentatie TKK en interviews virtuele studenten - TKK

Dit proefproject werd uitgevoerd door het International Relations Office, de pr- en communicatiedienst en het Lifelong Learning Institute Dipoli (TKK Dipoli) van de Helsinki University of Technology (TKK) in Finland. Het proefproject bestond uit twee delen: een multimediapresentatie over TKK en vijf interviews met studenten. Het project werd uitgevoerd in de loop van het academiejaar 2007-2008. Het doel van het proefproject was algemene informatie over TKK aanbieden op een visuele manier (multimediapresentatie) en potentiële uitwisselingsstudenten ervaringen van andere studenten laten horen (videointerviews).

De multimediapresentatie is beschikbaar op dvd en op de TKK-website. De interviews met de studenten zijn te vinden op de website van de Student Union.

De feedback op de multimediapresentatie en de studenteninterviews was positief. Studenten vonden het beeldrijke karakter van de informatie een goede zaak. Ze vonden de interviews persoonlijker en informeler dan de multimediapresentatie. De interviews waren een soort van visuele blogs: studenten die op uitwisseling waren, konden hun ervaringen met andere studenten delen. De multimediapresentatie - van hoge kwaliteit - was dan weer erg bruikbaar voor promotionele doeleinden.

Proefproject: Virtual Exchange of Students Mobility Experience - Universiteit van West-Hongarije, Departement Geo-informatica

Voor het VM-BASE-project zetten de docenten van de Faculteit Geo-informatica aan de universiteit van West-Hongarije het proefproject 'Virtual Exchange of Students Mobility Experience' op, gericht op uitgaande studenten. Om studenten te stimuleren op uitwisseling te gaan, is het belangrijk dat ze de juiste informatie ontvangen en dat ze ervaringen van andere studenten horen. Studenten die overwegen om op uitwisseling te gaan, worden immers makkelijker overtuigd door collega-studenten die al een uitwisseling achter de rug hebben.

In het verleden maakten deze studenten een verslag van hun uitwisseling. Deze documenten behandelden maar een paar onderwerpen en bevatten dus vrij eenzijdige informatie. Daarom werd er overgeschakeld naar een online contentmanagementsysteem. Tijdens de uitwisseling brengen de studenten verslag uit van hun ervaringen in een online blog. De berichten in de blog worden gecategoriseerd door middel van 'tags'. De studenten kiezen welke 'tags' ze aan hun berichten geven.

De belangrijkste informatie op de blogs werd samengebracht in een 'Mobility Guide'. Informatie over de verschillende gastinstellingen worden geüpdatet door de studenten zelf. Uitgaande studenten kunnen op basis van de 'tags' die aan de artikels gegeven zijn, zoeken naar het juiste antwoord op hun vraag.

Op het moment dat deze publicatie werd afgerond, was het nog te vroeg om te weten welke aanpassingen het proefproject nog nodig had. De studenten vonden de site alvast zeer gebruiksvriendelijk.

4.2.2 Preselectietools & selectie van studenten

Preselecties zijn voor docenten een efficiënte manier om studenten met de juiste voorkennis en achtergrond voor een bepaalde cursus of programma te selecteren. Zo'n preselectie kan naast een papieren dossier ook aangevuld worden met een virtuele component zoals webconferentie. De docent kan via webconferentie kennismaken met de kandidaat en peilen naar het studieniveau, de talenkennis en de sociale vaardigheden.

Proefproject: Online test- en leerinstrument van de Faculteit Bewegings- en Revalidatiewetenschappen - Katholieke Universiteit Leuven

De Internationale Master in Fysiotherapie is een tweejarig Masterprogramma in het Engels aan de Katholieke Universiteit Leuven (K.U.Leuven), gericht op buitenlandse studenten kinesitherapie die al een bachelordiploma behaald hebben.

Uit een ander internationaal programma aan de Faculteit Bewegings- en Revalidatiewetenschappen was al gebleken dat de bachelorstudenten van de K.U.Leuven en studenten van buitenlandse instellingen vaak een verschillend niveau van voorkennis hadden voor statistiek (hoogstwaarschijnlijk is dit te wijten aan de grote nadruk die K.U.Leuven legt op statistiek en onderzoeksmethoden in het algemeen in vergelijking met andere instellingen).

Om die reden werd een instrument ontwikkeld om de statistische kennis van de buitenlandse studenten te testen en te verbeteren voor hun vertrek naar Leuven. Twee cursussen statistiek werden omgezet naar een online versie en geïntegreerd in Toledo, de leeromgeving van de K.U.Leuven. Dit resulteerde in een online test- en leerinstrument.

De student begint met een eerste test. Wanneer hij/zij niet slaagt voor de test, krijgt de student het advies om de theorie van het desbetreffende hoofdstuk te herbekijken; wanneer de student wel slaagt, kan hij/zij verder gaan naar het volgende hoofdstuk.

De tool kon rekenen op positieve reacties van alle betrokken partijen. De professoren aan de faculteit waren enthousiast over het initiatief, gezien hun eerdere ervaringen met het ontoereikende niveau van de statistische kennis van buitenlandse studenten.

Maar de internationale studenten hadden het meest baat bij dit initiatief, vermits zij nu op voorhand precies wisten wat er van hen verwacht werd en de Master konden starten op hetzelfde niveau als hun Belgische medestudenten. Dankzij het test- en leerplatform werden een groot deel van

de buitenlandse studenten er zich van bewust dat ze hun statistische kennis moesten verbeteren.

Positief was ook dat de inkomende studenten reeds toegang kregen tot de tool voordat ze naar Leuven kwamen (weliswaar nadat hun dossier is goedgekeurd aan de K.U.Leuven). Op dat moment zijn ze nog niet officieel ingeschreven aan de universiteit. Deze procedure maakte het voor studenten dus mogelijk om eerst na te gaan of ze de nodige capaciteiten hadden om te slagen, voordat ze beslisten zich definitief in te schrijven.

4.2.3 Voorbereidende cursussen

Een laatste soort van virtuele ondersteuning vóór de uitwisseling zijn de voorbereidende cursussen. Het VM-BASE-project onderzocht het gebruik van voorbereidende cursussen op drie gebieden: taalcursussen (basisvaardigheden in de taal van het gastland), cursussen over cultuur (over de geschiedenis en de cultuur van het gastland, de academische tradities van de gastinstelling) en cursussen rond digitale geletterdheid (bijvoorbeeld een introductie tot de digitale leeromgeving die aan de gastinstelling gebruikt wordt). Hoewel dergelijke cursussen reeds bestaan in de meeste universiteiten, zijn ze vaak nog niet beschikbaar in een virtuele vorm of zijn ze onvoldoende toegankelijk voor uitwisselingsstudenten.

Proefproject: Multilingual Survival Kit in GIS - Universiteit van West-Hongarije, Departement Geo-informatica

De studies in Geografische Informatiesystemen (GIS) bij de faculteit Geo-informatica aan de Universiteit van West-Hongarije zijn zeer gespecialiseerd. Een goede kennis van de technische woordenschat die tijdens het veldwerk gebruikt wordt, is van fundamenteel belang. Het proefproject richtte zich enerzijds op het voorbereiden van inkomende studenten in het gebruik van het Hongaars. Anderzijds hadden de Hongaarse studenten ook een opleiding in het Duits en Engels nodig. Initieel werd daarom besloten om een drietalige cursus in het Engels, Duits en Hongaars te ontwikkelen. Binnen het kader van het proefproject werd een wiki opgezet. De studenten, begeleid door een docent, maakten samen een lijst van specifieke woorden en begrippen gerelateerd aan GIS.

De cursus werd geïmporteerd in de virtuele leeromgeving Moodle en geïntegreerd in de portaalsite van de faculteit waarlangs de studenten naar de leeromgeving gaan. De cursus bevat een wiki, richtlijnen (bijvoorbeeld over

hoe je aanpassingen maakt in een wiki), diverse fora en een vragenlijst om feedback te verzamelen.

Een eerste ronde vond plaats in februari 2008 met een groep van 4 studenten. In juli 2008 liepen er twee cursussen gelijktijdig: een eerste gericht op het Engels, Hongaars en Duits, een tweede gericht op het Engels en het Russisch voor een specifieke groep van docenten uit Kazachstan en Tadzjikistan, die in augustus, in het kader van een Tempus-project, naar Hongarije kwamen voor een GIS-opleiding. In de eerste ronde begonnen de studenten te werken op de wiki zonder al te gedetailleerde richtlijnen, maar het werd al snel duidelijk dat dit niet de ideale werkwijze was: de opbouw van de wiki was ongestructureerd, zowel docenten als studenten liepen erin verloren en de oorspronkelijke doelstellingen werden niet bereikt. Dit probleem werd in de tweede ronde van het project opgelost door het geven van duidelijke en stapsgewijze instructies die op de voet gevolgd werden door de docent. Op het einde van het project bevatte de wiki een groot aantal termen, was de structuur evenwichtig en werd ook het drietalige aspect bereikt.

4.3 Virtuele mobiliteit na een fysieke uitwisseling

Ondersteuning is niet alleen nodig vóór de uitwisseling, maar ook erna. Dat kan bestaan uit een debriefing van de student/docent en een evaluatie van de hele ervaring, maar ook uit het onderhouden van de sociale en andere netwerken die zijn ontstaan tijdens de periode in het buitenland. De VM-BASE-proefprojecten die in de volgende paragrafen worden voorgesteld, focussen op twee thema's: virtuele evaluatie en assessment op een afstand en virtuele alumni.

4.3.1 Virtuele evaluatie en assessment op afstand

Het VM-BASE-project hielp leerkrachten in zowel de gast- als de thuisinstelling bij het (virtueel) evalueren en beoordelen van een verblijf van een student in de andere instelling met behulp van bestaande tools en instrumenten. Deze tools kunnen een gezamenlijke beoordeling door docenten thuis en in de gastinstelling ondersteunen, of kunnen gebruikt worden voor de evaluatie van studenten die niet langer in het buitenland verblijven, bijvoorbeeld wanneer zij niet geslaagd zijn voor een examen, of wanneer zij nog een taak moeten afwerken na hun verblijf in het buitenland.

Proefproject: Virtueel feedback- en informatiesysteem - Laurea University of Applied Sciences

Het doel van dit proefproject was de ontwikkeling van een feedbacksysteem voor Laurea University of Applied Sciences (Finland), om uitwisselingsstudenten beter te kunnen ondersteunen bij de reflectie over hun eigen ervaringen. Ook wilde men interessante informatie verzamelen voor toekomstige uitwisselingsstudenten.

Feedback van alle uitwisselingsstudenten werd verzameld via een online vragenlijst, met zowel open als meerkeuzevragen. De studenten moesten ook een korte beschrijving of verslag maken van de uitwisseling. Deze werden gepubliceerd in een International Relations Management System database die toegankelijk was voor alle studenten en stafmedewerkers. Deze beschrijvingen waren in eerste instantie redelijk beperkt en bevatten weinig reflectie over de eigen ervaringen. Toekomstige uitwisselingsstudenten haalden er weinig informatie uit.

In januari 2008 werd een groep van internationale coördinatoren en studenten die terugkeerden van hun uitwisseling bijeengebracht om een nieuw systeem te maken. De groep besloot een interactieve kaart te creëren die de Laurea-studenten een overzicht van de verschillende uitwisselingsmogelijkheden zou geven, aangevuld met ervaringen van andere studenten, feiten, foto's, video's en links.

Vanwege de gebruiksvriendelijkheid en functionaliteiten werd geopteerd voor een Google-gebaseerde kaart. Voor de inhoud van de kaart (meer bepaald de informatie over elke internationale partner van Laurea), werd een beroep gedaan op verschillende bronnen, waaronder Laurea's voormalige uitwisselingsstudenten. De kaart moest aantrekkelijk zijn zodat het studenten zou aanmoedigen en aanzetten om ook op uitwisseling te gaan. Zodra een student voor zichzelf heeft uitgemaakt dat hij naar het buitenland wil gaan, heeft hij of zij meer informatie nodig over het gekozen land en instelling. De aangewezen persoon om die informatie te geven is de student die zelf al op uitwisseling is geweest in het betreffende land/instelling.

De resultaten van het proefproject zijn nog niet volledig verwerkt maar verwacht wordt dat deze tool zal aanzetten tot meer reflectie en de leerervaring van de studenten gevoelig zal verdiepen. Ook wordt verwacht dat het een grote steun zal bieden aan aspirant-uitwisselingsstudenten, wat reeds kon afgeleid worden uit de opmerkingen van de voormalige uitwisselingsstudenten die meehielpen om informatie voor de kaart te verzamelen.

Proefproject: Exam aquarium - TKK

Een 'exam aquarium' is een met computers uitgeruste ruimte onder camera-bewaking die gebruikt wordt voor het afleggen van examens. Het is een webgebaseerd examinatiesysteem, dat speciale software vereist. In een exam aquarium kan een student zelfstandig een examen afleggen op een moment dat hij of zij kiest. De docenten maken de databank met vragen. Helsinki University of Technology (TKK) in Finland wilde met dit proefproject nagaan of ook uitwisselingsstudenten via het exam aquarium examens konden afleggen.

Het proefproject werd uitgevoerd door het departement landmeetkunde, de hoofdbibliotheek (Teaching and Learning Development Unit), het Language Centre en de Student Union van TKK. Tijdens het proefproject (academiejaar 2007-2008), was het exam aquarium gevestigd in de hoofdbibliotheek. In totaal namen vijf onderzoekers en acht cursussen deel aan het proefproject. Daarnaast konden studenten ook hun maturiteitsexamen opnieuw afleggen.

De feedback die tijdens het proefproject verzameld werd bij studenten, docenten en medewerkers van de bibliotheek was heel positief. Het exam aquarium werd geschikt geacht voor alle vakken, in het bijzonder voor examens met meerkeuzevragen of voor het schrijven van essays. Het gebruik van wiskundige tekens gaf wel nog hier en daar problemen en ook enkele technische kwesties moesten verder bekeken worden.

Alle betrokken studenten waren bereid om ook in de toekomst gebruik te maken van het exam aquarium. Privacy en flexibiliteit bij het afleggen van examens waren voor de studenten de belangrijkste troeven van het systeem. Zwak punt was de kleine ruimte om het examen af te leggen, en de beperkte mogelijkheden om de tekst te verwerken en te editeren.

Docenten zagen het exam aquarium eerst en vooral als een dienst voor studenten, en minder als een reguliere activiteit. Hierbij rijst uiteraard de vraag naar de mate waarin de docenten willen blijven werken met het exam aquarium.

De bibliotheekmedewerkers, die verantwoordelijk waren voor de opvang van de studenten tijdens het proefproject, waren op hun beurt dan weer zeer enthousiast over het experiment en erg geïnteresseerd om het voort te zetten.

Proefproject: Het ondersteunen van mondelinge examens op afstand voor de Master of European Social Security - Katholieke Universiteit Leuven

Het Masterprogramma European Social Security aan de Katholieke Universiteit Leuven biedt een gespecialiseerde, op onderzoek gebaseerde

studie van de sociale zekerheid. Het programma combineert afstandsleren met twee korte verblijven van tien dagen aan de K.U.Leuven. In oktober komen de studenten voor twee weken naar Leuven zodat alle deelnemers met dezelfde basis aan de studie kunnen beginnen. Daarna gaan de studenten terug naar hun land van herkomst en worden ze verder online ondersteund door de docenten. In april komen de studenten opnieuw naar Leuven.

Voor het afleggen van hun examens, hebben de studenten verschillende opties: ofwel leggen ze online een openboekexamen af, ofwel doen ze een schriftelijk examen in een van de lokale examencentra onder toezicht van een contactpersoon, ofwel kiezen ze voor een mondeling examen wanneer ze in Leuven zijn.

In het academiejaar 2007-2008 was het echter nodig om examens op afstand (e-assessment) te organiseren. Sommige studenten waren afkomstig uit landen waar er geen contactpersoon noch een examencentrum beschikbaar was. Verder werd het voor een Master verplicht om het examen mondeling af te leggen. Tot slot waren er een aantal vakken waarvoor een openboekexamen simpelweg niet de meest geschikte manier van werken was. Vandaar dat in januari 2008 de examens voor een van de vakken van de Master voor de eerste keer via webconferentie (FlashMeeting) werden georganiseerd.

Ervaringen met deze technologie waren zeer positief. De kwaliteit van het examen was hetzelfde dan bij een face-to-face mondeling examen. De mogelijkheid om het examen op te nemen en te herbekijken was voor de docent ook een meerwaarde. Wel was het zo dat deze manier van examineren via webconferentie het meest geschikt is voor kleinere groepen van studenten. De opzet van dit mondeling examen was immers arbeidsintensief, zowel in de voorbereidende fase (planning) als tijdens het examen zelf (ondersteuning). Ook is er een zekere tijd nodig voor zowel de student als de docent om aan het medium te wennen. Tenslotte zijn connectieproblemen onvermijdelijk en deze kunnen nefast zijn voor de organisatie van een mondeling examen op afstand.

4.3.1 Virtuele alumni

In het VM-BASE project werd een studie uitgevoerd over hoe een virtuele alumniassociatie kan opgezet worden. In het bijzonder onderzocht deze studie hoe studenten en docenten die deelnamen aan fysieke en/of virtuele mobiliteit na hun ervaring beter kunnen netwerken. Verschillende casussen

hielpen een aantal belangrijke vragen rond dit thema te beantwoorden: Wie zijn de alumni? Wat is hun profiel? Waarin zijn ze geïnteresseerd? Waarom willen ze netwerken? Hoe kunnen informatie- en communicatietechnologieën daarbij helpen? Wat zijn de grote uitdagingen? Wat zijn de succesfactoren? Tenslotte werden ook een aantal aanbevelingen gegeven over hoe een virtuele alumniassociatie kan opgezet en ondersteund worden.

Volgens de American Heritage Dictionary is een alumnus (mv. alumni) een afgestudeerde of voormalige student van een school, hogeschool, of universiteit. Een alumniassociatie is een vereniging van deze alumni. In deze studie, verwijst de term virtuele alumniassociatie naar een alumniassociatie waarvan de leden (de virtuele alumni) ofwel een fysieke uitwisseling hebben gedaan ofwel hebben deelgenomen aan een virtueel mobiliteitsprogramma. De virtuele alumni gaan hoofdzakelijk met elkaar om via informatie- en communicatietechnologieën en het Internet, eerder dan via face-to-face contact voor sociale, professionele en educatieve doeleinden.

Voor de meeste mensen zijn (virtuele) alumniassociaties een middel om te communiceren en samen te werken met andere studenten en alumni. Bovendien bieden zij een forum om te netwerken en ervaringen uit te wisselen. Via deze associaties kunnen studenten en alumni niet alleen in contact blijven met andere studenten en alumni, maar ook met hun voormalige docenten en instellingen. Ook veel instellingen en werkgevers benadrukken het belang van alumniassociaties.

Aan de andere kant staan deze netwerken ook voor een aantal uitdagingen. De cultuur rond alumni in Europa, de sterke internationalisering en de fundamentele verschuiving in de manier waarop studenten en alumni verbonden zijn met elkaar, communiceren en beslissingen nemen, zijn slechts een paar voorbeelden. Toch ziet men de laatste jaren wereldwijd een hernieuwde aandacht voor alumninetwerken.

De vier belangrijkste drijfveren voor deze hernieuwde aandacht zijn het wederzijdse economische en sociale voordeel, levenslang netwerken, internationalisering en professionalisering. Een functioneel netwerk vereist bovendien een visie van de instelling op lange termijn, een weldoordacht strategisch plan, een doeltreffende en efficiënte uitvoering en bovenal de wens om te slagen.

In de studie worden de verschillende types van alumninetwerken onderverdeeld in vier categorieën: (1) netwerken geleid door de Europese Commissie, (2) netwerken geleid door een instelling, (3) netwerken geleid door de gebruiker, (4) netwerken geleid door studentenorganisaties. In de

voorbeelden worden de verschillende concepten en hun sterktes en zwaktes meer in detail besproken. De voorbeelden zijn o.m. Erasmus Mundus Students and Alumni Association (EMA), Alumni for Europe (AfE), de OU Alumni, PoliAlumni, DAAD Alumni, Facebook en MySpace, LinkedIn, Erasmus Student Network Alumni Society en BEST AlumniNet.

Bij het opzetten van een (internationaal) alumninetwork, moeten een aantal fundamentele aspecten, zoals strategie, doelgroep en infrastructuur, in acht genomen worden. Het opbouwen van een netwerkstrategie, het bepalen van de doelgroepen en hun noden, en het opzetten van een bruikbare infrastructuur zijn essentieel om een aantal valkuilen te omzeilen. Een virtuele associatie, waarin leden 24/7 toegang hebben tot diensten, vereist een sterk engagement van de ontwikkelaars, inclusief voortdurend onderhoud, ontwikkeling, monitoring en censuur.

Proefproject: VALE (KHLeuven Erasmus Alumni Network) - Katholieke Hogeschool Leuven

De Katholieke Hogeschool Leuven heeft een grote groep van Erasmusalumni. Maar hoewel de KHLeuven grote inspanningen levert om contact te houden met haar Belgische alumni, werd er weinig of niets gedaan om contact te houden met de Erasmusalumni.

In januari 2008 werd besloten om een meer gestructureerde aanpak te hanteren en een officieel Erasmus Alumni Network op te starten. De hoofdbedoeling voor het opzetten van dit systeem was om persoonlijke contacten aan te moedigen en te ondersteunen, interessante ervaringen en nuttige informatie te laten uitwisselen (bijvoorbeeld informatie rond cultuur, verdere studies, carrièremogelijkheden). Het kan ook voor zowel de alumni als de voormalige gastinstelling een middel zijn om levenslang te netwerken. Tussen maart en mei 2008 zette KHLeuven daarom een Facebookgroep op. De Erasmusstudenten van de KHLeuven van de afgelopen twee jaren en van het huidige studiejaar werden uitgenodigd via e-mail om deel te nemen aan de online groep VALE. VALE is Latijn voor 'vaarwel', maar ook de afkorting voor 'Virtual Alumni network for students who have come to Leuven University College on an Erasmus exchange'.

Hoewel het project goed werd ontvangen door de verschillende betrokken partijen en er initieel veel reactie was, kwam het snel tot een einde. Het proefproject heeft duidelijk aangetoond dat het maken en vooral het onderhouden van een virtueel alumninetwork een hele uitdaging is en om een zorgvuldige planning en organisatie vraagt. Hoewel Facebook duidelijke

voordelen biedt en een tool is die voor iedereen erg gemakkelijk beschikbaar en toegankelijk is, heeft het ook een aantal nadelen waarmee rekening moet worden gehouden: de waarde van de informatie kan bijvoorbeeld soms in vraag worden gesteld en de werking is sterk afhankelijk van de input van de gebruikers en is daardoor vaak nogal onvoorspelbaar.

5. Evaluatie van proefprojecten rond virtuele mobiliteit

Wanneer men nieuwe manieren zoekt om uitwisselingsstudenten te ondersteunen voor, tijdens en na de uitwisseling, wordt er vaak vertrokken van een idee dat uitgetest wordt in de vorm van een 'proefproject'. Dit proefproject moet eerst op een degelijke manier ontworpen worden. Vervolgens dienen de resultaten grondig geëvalueerd te worden zodat de nodige aanpassingen gemaakt kunnen worden. Daarna kan het initiatief op een succesvolle manier op grotere schaal toegepast worden.

De verschillende proefprojecten in VM-BASE doorliepen ook steeds deze fases: partners kozen ideeën om uit te testen, zetten een proefproject op, evalueerden de resultaten en maakten indien nodig aanpassingen. Het is raadzaam vanaf het begin duidelijk te weten welk type van evaluatie nodig is. Immers, de beste evaluatiegegevens worden verzameld wanneer het hele proces van te voren gepland is. Aspecten die in overweging genomen moeten worden, zijn onder andere: gaat het om een formatieve of summatieve evaluatie, doe je de evaluatie zelf of wordt deze gedaan door een externe en onafhankelijke evaluator, worden kwantitatieve of kwalitatieve methoden gebruikt, hoe worden de gegevens verzameld en geanalyseerd, ...

Wanneer u van plan bent om de evaluatieresultaten te gebruiken om anderen van de waarde en bruikbaarheid van uw idee te overtuigen, dan is het aangeraden om alle bevindingen samen te vatten in een kort evaluatieverslag.

6. Richtlijnen en aanbevelingen

Door de ontwikkeling van de verschillende proefcursussen die in de vorige hoofdstukken voorgesteld werden, maar ook door de organisatie van workshops en seminars, is in het VM-BASE-project geprobeerd virtuele en

'blended' mobiliteit van projectniveau tot mainstreamactiviteit van de deelnemende instellingen en netwerken te laten uitgroeien.

Voor toekomstige initiatieven moet er nu verder gekeken worden naar maatregelen op verschillende niveaus (institutioneel, regionaal, nationaal en Europees). Dit hoofdstuk geeft richtlijnen en aanbevelingen voor al diegenen die op een of andere manier betrokken zijn bij studentenmobiliteit. De richtlijnen zijn gebaseerd op de lessen die getrokken werden uit de proefprojecten, de discussies tussen de partners in het VM-BASE-consortium en de workshops en seminars.

6.1 Voor studenten die van plan zijn op uitwisseling te gaan

Instellingen voor hoger onderwijs hebben de keuze tussen verschillende vormen van activiteiten (virtueel of 'blended') ter voorbereiding, ondersteuning en opvolging van hun uitwisselingsstudenten. Het is evenwel essentieel dat de uitwisselingsstudenten zelf het belang van een goede voorbereiding inzien en proactief zijn in het hele proces.

Als toekomstig uitwisselingsstudent kan je best:

- De voorbereiding ruim op tijd starten (minstens zes maanden voordien). Maak een tijdslijn en een 'to-dolijst' voor je uitwisseling. Ga op zoek naar ervaringen van andere studenten en deel ook de jouwe op forums, websites, blogs;
- Een kijkje nemen op de website van de gastinstelling. Daar is immers al veel informatie te vinden. Informatie over het studentenleven en je nieuwe omgeving in het algemeen kunnen ook te vinden zijn op toeristische websites;
- Proberen om in contact te komen met studenten en studentenorganisaties van de gastinstelling. Misschien heeft de instelling wel een buddy-systeem dat je automatisch koppelt aan collega-studenten. Een andere mogelijkheid is om te zoeken naar online social communities, bvb. groepen die actief zijn op Facebook;
- De nieuwe taal van de gastinstelling leren en oefenen. Probeer je in te schrijven in een van de beschikbare virtuele taalcurssussen aan je gast- of thuisinstelling.

Wanneer je terugkomt van een uitwisseling, bestaan er verschillende mogelijkheden om in contact te blijven met je gastinstelling. Je kunt ook je

eigen ervaringen delen met studenten die zich voorbereiden op hun uitwisseling.

Na de uitwisseling kan je bijvoorbeeld:

- Lid worden van de (online) alumnivereniging van de gastinstelling. Misschien is er wel een groep actief op een van de social networking websites;
- In contact blijven met het International Office en jezelf beschikbaar maken voor het geven van advies aan anderen. Mogelijk kan je een portfolio maken rond je persoonlijke ontwikkeling tijdens je uitwisseling;
- De situatie in je eigen instelling/stad/land proberen te verbeteren op basis van wat je ervaren hebt tijdens je uitwisseling, door feedback te geven aan docenten of aan de instelling;
- Na je terugkeer, je inschrijven voor een virtuele mobiliteitsactiviteit op een andere instelling.

6.2 Voor studentenverenigingen & -vertegenwoordigers

Verschillende vertegenwoordigers van studentenverenigingen waren actief betrokken bij het project, en gaven waardevolle feedback, vanuit het standpunt van de student. Studentenorganisaties kunnen een duidelijke rol spelen bij het ondersteunen van studenten voor, tijdens en na een uitwisseling.

Als studentenvereniging of studentenvertegenwoordiger kan je:

- Uitwisselingsstudenten proactief betrekken bij je organisatie. Het is immers niet vanzelfsprekend dat zij automatisch naar jou zullen komen;
- Alle activiteiten en informatie (in het Engels) beschikbaar stellen van op websites. Maak bij voorkeur gebruik van bestaande tools en instrumenten;
- Samenwerken met andere studentenorganisaties en iedereen die in de instelling betrokken is bij de ondersteuning van uitwisselingsstudenten;
- Voortbouwen op de feedback, ideeën en nieuwe invalshoeken die aangereikt worden door uitwisselingsstudenten en die zeer nuttig kunnen zijn voor de vereniging;
- De eigen leden stimuleren om 'internationalisation at home' te ervaren door betrokken te zijn bij de ondersteuning van uitwisselingsstudenten.

6.3 Voor docenten & begeleiders

Bij de ontwikkeling van de proefcursussen waren ook veel docenten betrokken. Zij zijn belangrijke spelers bij het inpassen van 'blended mobility'-

en e-coachingactiviteiten in hun eigen cursussen. Als leraar of begeleider kan je:

- De vooruitgang van je uitgaande studenten volgen en indien nodig virtuele ondersteuning organiseren;
- Zorgen voor virtuele ondersteuning voor zowel inkomende als uitgaande uitwisselingsstudenten. Het is ook van groot belang face-to-face ondersteuning niet te vergeten;
- Proberen om deel te worden van een team of in contact te komen met mensen binnen de instelling die over de nodige competenties en vaardigheden beschikken voor het ondersteunen van uitwisselingsstudenten via ICT, wanneer je zelf niet voldoende vertrouwd bent met het gebruik van ICT voor educatieve doeleinden;
- Van gedachten wisselen met het International Relations Office of andere coördinatoren van studentenmobiliteit binnen jouw instelling;
- Studenten na hun terugkeer stimuleren om hun specialiteit en/of discipline gerelateerde studie-ervaring met anderen te delen.

6.4 Voor de (senior) managers van hogeronderwijsinstellingen

Het leidinggevend personeel van hogeronderwijsinstellingen moet het belang van virtuele initiatieven en methoden die ondersteuning bieden voor fysieke mobiliteit expliciet erkennen zoals ze ook het belang van studentenmobiliteit erkennen.

Wil je als manager 'blended' en virtuele mobiliteit daadwerkelijk in de praktijk brengen, dan kan je:

- Virtuele activiteiten en cursussen ter ondersteuning van uitwisselingsstudenten een duidelijke plaats geven in de universitaire structuur en het beleid en hiervoor zo veel mogelijk naar langetermijnoplossingen zoeken;
- Iedereen in de instelling die betrokken is bij studentenmobiliteit bij elkaar brengen. Leerkrachten, International Relations Officers en IT-mensen of e-learning-deskundigen hebben allemaal hun eigen specifieke deskundigheid als het gaat over de ondersteuning van uitwisselingsstudenten. Het is daarbij belangrijk te beseffen dat als iets misloopt in de communicatie tussen deze verschillende diensten/afdelingen, weinig of niets zal werken, zelfs wanneer de beste programma's en virtuele leeromgevingen gebruikt worden. Communicatie en coördinatie tussen alle diensten moet daarom vergemakkelijkt worden en alle beschikbare expertise en middelen moeten gebundeld worden.

Wees je ervan bewust dat het betrekken van alle betrokkenen een langzaam proces is dat tijd vraagt;

- De uitwisseling van kennis stimuleren door het organiseren van opleidingen en workshops rond het gebruik van educatieve tools en technologieën bij de ondersteuning van uitwisselingsstudenten. Zorg ervoor dat deze expertise over de hele instelling beschikbaar gemaakt wordt;
- Openstaan voor een 'bottom-up'-benadering. Ga na wat er momenteel al gebeurt binnen de instelling. Besef echter dat steun van de universitaire top noodzakelijk blijft;
- Goede-praktijkvoorbeelden van binnen en buiten de eigen instelling identificeren (onder meer via nationale en internationale universitaire netwerken waar je lid van bent) en verspreiden en implementeren in de eigen universiteit;
- Medewerkers van International Relations Offices die virtuele ondersteuning organiseren, erkennen en waarderen. Ook leerkrachten moeten gemotiveerd en beloond worden wanneer zij zich engageren in vernieuwende initiatieven.

6.5 Voor de International Relations Officers en coördinatoren van studentenmobiliteit

International Relations Officers zijn belangrijke actoren en hebben kennis en expertise over het verlenen van ondersteuning aan mobiele studenten. Ze zijn vaak de directe contactpersonen voor de (inkomende en uitgaande) uitwisselingsstudenten, en hebben dus een spilfunctie in de ondersteuning van deze studenten.

International Relations Officers en coördinatoren van studentenmobiliteit kunnen:

- (Virtuele) voorbereidende cursussen voor inkomende studenten organiseren (inclusief de basiskennis van de taal van het gastland);
- Fysieke mobiliteit ondersteunen in alle fasen van het proces (vóór, tijdens en na) en ook ondersteuning bieden aan zowel inkomende als uitgaande studenten. Naast de ondersteuning van inkomende studenten - waar doorgaans veel aandacht aan wordt besteed - is er ook nood aan ondersteuning voor de uitgaande studenten;
- Een gemengde aanpak gebruiken. Het wordt sterk aanbevolen om virtuele ondersteunende activiteiten met face-to-face momenten aan te vullen;

- Alle noodzakelijke informatie voor mobiele studenten op een gecoördineerde manier aanbieden. Informatie moet gecentraliseerd worden op de website van de instelling. Die website moet toegankelijk, goed gestructureerd en actueel zijn. Laat aan de uitwisselingsstudenten weten waar zij alles kunnen vinden;
- De nadruk leggen op het delen van academische (bv. cursusinformatie), praktische en sociale informatie. Zorg voor 'eerlijke' informatie die nuttig is voor studenten, en die niet louter als promotiemateriaal dient voor de instelling;
- Voormalige uitwisselingsstudenten en studentenverenigingen gebruiken als bron van informatie om toekomstige inkomende en uitgaande studenten, vooral praktisch, bij te staan;
- Aantrekkelijke en gebruiksvriendelijke tools gebruiken om te communiceren met studenten. Stimuleer en faciliteer met behulp van virtuele hulpmiddelen het uitwisselen van ervaringen van uitwisselingsstudenten en volg ook online discussies;
- Samenwerken met IT- of e-learningdiensten om kennis te verwerven over nieuwe ICT-tools die de communicatie met studenten kunnen vergemakkelijken;
- Samenwerken met de docenten die de uitwisselingsstudenten zullen begeleiden. Stel informatie over inkomende studenten (aantallen, landen van oorsprong, ...) ter beschikking van het onderwijzend personeel.

6.6 Voor de centrale ondersteunende diensten in instellingen voor hoger onderwijs

Centrale ondersteunende diensten in instellingen voor hoger onderwijs zijn bijvoorbeeld de e-learning- of IT-diensten of de bibliotheken. Ook zij kunnen een belangrijke rol spelen bij de bevordering en de verbetering van de kwaliteit van e-coaching in hun instellingen.

Ze kunnen:

- In de behoeften van de mobiele studenten tegemoetkomen door zoveel mogelijk informatie online te verstrekken;
- IT-diensten overal beschikbaar maken, de toegang tot het internet vergemakkelijken (niet alleen op de campus);
- Nieuwsbrieven uitsturen en informatie geven over de bibliotheek en over IT- en andere diensten die worden aangeboden aan internationale studenten;

- Internationale studenten behandelen als lokale studenten en ze dezelfde toegang en digitale rechten geven;
- Samenwerken met andere diensten en ze trainen in het gebruik van ICT.

6.7 Voor de netwerken van universiteiten en hogeronderwijsinstellingen

Netwerken van hogeronderwijsinstellingen kunnen door het verspreiden van informatie via hun eigen communicatiekanalen hun leden aanzetten tot het stimuleren, ondersteunen, adviseren en het uitvoeren van blended mobiliteit en e-coaching activiteiten in het reguliere aanbod. Netwerken kunnen:

- Hun leden bewust maken van en informatie verstrekken over mogelijke virtuele mobiliteitsactiviteiten ter ondersteuning van de fysieke mobiliteit;
- Hun leden meer betrekken en nagaan welke expertise, bestaande informatie, goedepraktijkvoorbeelden, interessante projecten er gevonden kunnen worden binnen het netwerk;
- Opleidingen en workshops organiseren waarin alle belanghebbenden samenkomen (docenten, International Officers, studentenvertegenwoordigers, technische mensen) voor de uitwisseling van goedepraktijkvoorbeelden, projectresultaten, ...;
- Contacten tussen universiteiten scheppen en faciliteren (door middel van workshops of EU-projecten, ...);
- Studenten die bij een lid van het netwerk op uitwisseling zijn virtueel ondersteunen en daarbij de VM-BASE-ideeën in de praktijk omzetten;
- Een impact proberen te hebben op het EU-beleid en op Europese, nationale en regionale instellingen die zich met onderwijs bezig houden.

6.8 Voor de Europese Commissie en nationale en regionale beleidsmakers

Beleidsmakers op alle niveaus (Europees, nationaal of regionaal) kunnen een cruciale rol spelen in de promotie en bewustmaking van de 'blended mobility'- en e-coachingconcepten via een top-downbenadering. Ze kunnen:

- Informatie over het onderwerp verspreiden, in het bijzonder via de nationale agentschappen in de verschillende landen;

- Ervoor zorgen dat de nationale agentschappen informatie die door hogeronderwijsinstellingen wordt gegeven serieus genomen wordt;
- De financiering voor innovatie op een passend niveau handhaven;
- Het belang van virtuele ondersteuningsinitiatieven signaleren en in de praktijk brengen;
- Nadenken over hoe nauw verwante projecten op een gecoördineerde manier kunnen samengebracht worden. Zo zou bijvoorbeeld een website gemaakt kunnen worden waarop de resultaten van alle projecten gevonden kunnen worden;
- Ervoor zorgen dat de voorgestelde methodes opgenomen worden in mobiliteitsprogramma's met landen buiten Europa. Veel van het werk dat nu gedaan wordt, is gericht op mobiliteit binnen Europa, maar de toegepaste methodes zijn waarschijnlijk zelfs belangrijker voor studenten die zich nog verder weg bevinden.